

1 Jaké druhy opatření existují?

Předběžná a preventivní opatření představují druh ochranných opatření, o která lze žádat soud v rámci ochranného řízení. Předběžná ochrana práv není omezena na ochranné řízení, neboť portugalský právní systém stanoví i jiná ochranná opatření pro účely ochrany v určitých právních situacích – například: a) předběžná opatření během řízení o zbavení způsobilosti k právním úkonům nebo o zbavení svéprávnosti; b) předběžná správa majetku nepřítomné osoby; c) jmenování opatrovníka *ad litem (pro účely řízení)*; d) opatření nezbytná k ochraně majetku z odúmrtí.

Ochranná opatření mají vyloučit nebezpečí z prodlení (obavu, že prodlení rozsudku soudu způsobí závažnou a nenapravitelnou škodu na uplatňovaném právu) a zabezpečit výkon konečného rozsudku (srov. článek 2 občanského soudního řádu).

Soud koná, aby přijal určitá opatření v očekávání nebo předjímáním toho, že jeho mezitímní rozsudek bude potvrzen rozsudkem konečným.

Není-li nařízena obrácená procesní odpovědnost, týkají se ochranná řízení věcí, jejichž základem jsou chráněná práva (článek 364 občanského soudního řádu), a chrání nebo předběžně předjímají účinky konečného opatření za předpokladu, že rozhodnutí vydané v hlavním řízení bude ve prospěch navrhovatele.

Hrozba nebezpečí z prodlení opravňuje soud předběžně a souhrnně zvážit podstatný právní vztah, který pak musí být podroben hlubšímu a delšímu šetření; jestliže toto předběžně posouzení svědčí ve prospěch navrhovatele, jsou vydána opatření za účelem ochrany proti uvedené hrozbě.

Ochranná opatření mají zajistit praktické důsledky žaloby, předejít závažné škodě nebo předjímat výkon práva (hypotetická instrumentalita) a v co největší míře dosáhnout rovnováhy mezi zájmy rychlosti a právní jistoty.

Portugalské občanské právo procesní stanoví dva druhy ochranných opatření:

obecná ochranná opatření;

specifikovaná ochranná opatření.

První druh opatření je upraven článkem 362 občanského soudního řádu, který stanoví, že pokud určitá osoba vyjádří obavu, že jiná osoba může způsobit vážnou a nenapravitelnou škodu na jejích právech, daná osoba může, pokud v dané věci není dostačující žádné z ochranných opatření stanovených zákonem, požádat o odpovídající předběžné nebo preventivní opatření s cílem zabezpečit výkon ohroženého práva. Zájem navrhovatele se může opírat o existující právo nebo o právo vyplývající z rozhodnutí, které má být vydáno v rámci hlavní žaloby, u níž řízení dosud probíhá nebo již bylo zahájeno. Obecná ochranná opatření nelze použít v případech, kdy je úmyslem chránit před rizikem újmy, kterému zvláště brání některé ze specifikovaných opatření.

Specifikovaná ochranná opatření jsou opatření výslovně stanovená v občanském soudním řádu nebo v samostatném právním předpisu.

V portugalském občanském soudním řádu jsou stanovena tato specifikovaná ochranná opatření:

předběžné navrácení vlastnictví;

pozastavení rozhodnutí společnosti;

předběžné výživné;

předběžná náhrada škody;

zabavení věci;

zákaz nové práce;

zadržení zboží.

2 Za jakých podmínek lze tato opatření vydat?

Jestliže určitá osoba prokáže důvodnou obavu, že jiná osoba může způsobit vážnou a nenapravitelnou škodu na jejích právech, daná osoba může požádat o odpovídající předběžné nebo preventivní opatření s cílem zabezpečit výkon ohroženého práva. Zájem navrhovatele se může opírat o existující právo nebo o právo vyplývající z rozhodnutí, které má být vydáno v rámci hlavní žaloby, u níž řízení dosud probíhá nebo již bylo zahájeno.

Opatření tohoto druhu jsou přijímána v případech, kdy existuje závažná pravděpodobnost, že dané právo je reálné a existuje dostatečně dobře odůvodněné riziko jeho porušení. Soud však může opatření zamítnout, jestliže by škoda navrhovatele vyplývající z jeho návrhu podstatně přesáhla škodu, které se chce navrhovatel využitím opatření vyhnout.

Využití obecných ochranných opatření druhotně také závisí na absenci specifikovaného ochranného opatření odpovídajícího dané situaci.

Pro nspecifikovaná ochranná opatření uvedená v článku 362 občanského soudního řádu tedy platí následující zákonné požadavky:

zjevná existence práva;

dobře odůvodněná obava, že jiná osoba může způsobit vážnou a nenapravitelnou škodu na právech osoby (*periculum in mora*);

praktická vhodnost předběžného nebo preventivního opatření pro zajištění ohroženého práva;

opatření, kterého má být dosaženo, nesmí být zahrnuto v jiných ochranných postupech.

Aby bylo možné opatření nařídit, musí být souhrnně prokázáno (*summaria cognitio*), že tvrzené právo s velkou mírou pravděpodobnosti existuje (*fumus bonis juris*), a musí existovat důvodné obavy, že přirozené prodlení konečného rozhodnutí sporu může způsobit nenapravitelnou nebo obtížně napravitelnou škodu (*periculum in mora*). Soudce musí dojít k předpokladu, že výsledek hlavního řízení bude svědčit ve prospěch navrhovatele, neboť předběžná opatření jsou jasným zásahem do právní sféry žalovaného.

Pokud jde o specifikovaná ochranná opatření:

Předběžné navrácení vlastnictví: V případě násilné loupeže může vlastník požadovat, aby mu byl majetek předběžně vrácen, a argumentovat skutkovou podstatou, která zakládá majetek, loupež a násilí. Soudce může nařídit navrácení vlastnictví, aniž by lupiče předvolal nebo vyslechl, jestliže se na základě šetření důkazů domnívá, že navrhovatel měl majetek a byl o něj násilně oloupen.

Pozastavení rozhodnutí společnosti: Jestliže sdružení nebo společnost jakéhokoli druhu přijme rozhodnutí v rozporu se zákonem, stanovami nebo společenskou smlouvou, může kterýkoli společník do deseti dnů (od data schůze, během níž bylo dané rozhodnutí přijato, nebo data, kdy se o něm navrhovatel dozvěděl, jestliže nebyl na schůzi řádně pozván), požadovat pozastavení výkonu takového rozhodnutí. Navrhovatel musí doložit svou funkci společníka a prokázat, že provedení rozhodnutí může způsobit značnou škodu. K návrhu se přikládá kopie zápisu o přijetí rozhodnutí a s výjimkou výročních valných hromad se kopie tohoto zápisu nahrazuje listinným důkazem usnesení.

Předběžné výživné: Osoba, která má nárok na výživné, může požádat o stanovení měsíční částky, kterou by měla dostávat v podobě předběžného výživného, a to za předpokladu, že dosud nebyla provedena první s konečnou platností stanovená platba. Jakmile soud obdrží návrh na stanovení předběžného výživného, je určeno datum soudního řízení a strany jsou vyzvány, že se musí osobně dostavit na jednání, nebo musí být zastoupeny zástupcem se zvláštní plnou mocí. Během jednání samého se předkládá obhajoba a soudce se snaží dosáhnout dohody o stanovení výživného, které pak potvrdí rozsudkem.

Jestliže se některá ze stran nedostaví nebo je-li pokus o dosažení dohody neúspěšný, soudce nařídí dokazování před vydáním ústního rozsudku, pro který musí být poskytnuty stručné důvody.

Předběžná náhrada škody: V souvislosti s nároky na odškodnění za úmrtí nebo tělesnou újmu může poškozená strana a osoby, které případně mají nárok na výživné od poškozené strany, jakož i osoby, které oběť vyživovala v souladu s přirozeným závazkem, žádat o přiznání určité peněžní částky v podobě měsíční platby jako předběžnou náhradu za újmu. Soudce přizná požadované opatření, jestliže existují důkazy o jeho potřebě v důsledku utrpěné újmy a důkazy o povinnosti odškodnit žalovaného. Předběžné vypořádání, které bude zohledněno v konečném vypořádání náhrady škody, spravedlivě určí soud. To platí i pro případy, kdy se nárok na náhradu škody opírá o náhradu škody, která může závažně ohrozit živobytí nebo bydlení poškozené strany. Výše uvedené body týkající se předběžného výživného obdobně platí i pro zpracování tohoto opatření.

Zabavení: Zabavení umožňuje věřiteli, který se důvodně obává ztráty majetku, kterým je zaručena jeho pohledávka, dosáhnout soudního zabavení zboží. Strana, která zabavení navrhuje, předkládá skutečnosti, na jejichž základě je existence pohledávky pravděpodobná a které odůvodňují údajnou obavu, a uvádí výčet zboží k zabavení spolu s veškerými informacemi nezbytnými k dokončení vyšetřování. Je-li zabavení uplatňováno vůči osobě, která daný majetek nabyla od dlužníka, navrhovatel předkládá skutečnosti, které dokládají pravděpodobnost předmětu sporu, i pokud se neprokáže, že by koupě byla napadena u soudu.

Jsou-li požadavky stanovené právem považovány za splněné, po prozkoumání důkazů je nařízeno zabavení, aniž je vyslechnuta druhá strana.

V případě zabavení lodí nebo jejich nákladu je navrhovatel vedle splnění obecných požadavků povinen prokázat, že zabavení je přípustné vzhledem k povaze pohledávky. V tomto případě k zabavení nedojde, jestliže dlužník okamžitě poskytne věřiteli přijatelné zajištění nebo jestliže soudce do dvou dnů rozhodne o zákazu odplutí lodí do doby, než bude poskytnuto zajištění.

Zákaz nové práce: Každá osoba, která se domnívá, že její užívací nebo vlastnické právo z výhradního vlastnictví nebo spoluvlastnictví či jiné právo vůči věci nebo osobě je porušeno v důsledku nové práce nebo nové služby, která této osobě způsobuje nebo pravděpodobně způsobí ztrátu, může do 30 dnů od data, kdy se o této skutečnosti dozvěděla, požádat o okamžitě pozastavení práce nebo služby. Navrhovatel může rovněž uložit zákaz přímo, a to mimosoudní cestou, kdy developera nebo odpovědnou osobu či jejího zástupce v přítomnosti dvou svědků požádá o zastavení práce. Tento mimosoudní zákaz není účinný, jestliže není do pěti dnů vyžádáno jeho potvrzení od soudu.

Zadržení zboží: Jestliže existuje důvodná obava ze ztráty, ukrytí nebo zmizení movitého nebo nemovitého majetku či dokumentů, lze požádat o jejich zadržení. Toto zadržení je spojeno s žalobou týkající se specifikace zboží nebo důkazu vlastnictví práv k zadrženému zboží. O zadržení může požádat kterákoli osoba, která má zájem na ochraně zboží nebo dokumentů, ačkoli pouze věřitelé mohou žádat o zadržení v případech, z nichž vyplývá převzetí dědictví. Navrhovatel musí souhrnně prokázat právo týkající se zboží a skutečnosti, o které opírá obavu ze ztráty nebo zmizení zboží. Pokud právo týkající se zboží závisí na žalobě, u níž řízení dosud probíhá nebo bylo zahájeno, musí navrhovatel přesvědčit soud o pravděpodobné platnosti dotčeného návrhu. Jakmile jsou předloženy požadované důkazy, soudce vydá opatření, pokud je přesvědčen, že bez zadržení je zájem navrhovatele vážně ohrožen.

2.1 Postup

Kromě zákazu nové práce, u něhož lze přistoupit k předběžnému mimosoudnímu opatření, po němž následuje návrh na potvrzení soudem, mohou být veškerá ostatní ochranná opatření uložena pouze na základě návrhu podaného soudem, v němž navrhovatel poskytne souhrnný důkaz o ohroženém právu a odůvodní obavu z újmy. V tomto návrhu se uvádí seznam svědků a další požadované důkazy, přičemž svědků může být nejvýše pět.

Na požádání může soudce v rozhodnutí, jímž opatření nařídí, zprostit navrhovatele povinnosti podat hlavní žalobu, jestliže na základě materiálu získaného v řízení dospěl k přesvědčení, že chráněné právo je reálné a povaha nařizovaného opatření je vhodná k dosažení konečného vypořádání sporu. O toto zproštění lze žádat do konce závěrečného jednání; v případě nesporného řízení může žalovaný podat opravný prostředek proti obrácení procesní odpovědnosti a nařízené opatření napadnout.

Režim obrácení procesní odpovědnosti platí obdobně pro předběžné navrácení vlastnictví, pozastavení rozhodnutí společnosti, předběžné výživné, zákaz nové výstavby a ostatní opatření stanovená v samostatných právních předpisech, která svou povahou umožňují konečné vypořádání sporu.

Jestliže zákon nestanoví, že opatření bude přijato bez vyslechnutí žalovaného, je žalovaný vyslechnut soudem, vyjma případů, kdy by vyslechnutí vážně ohrozilo cíle nebo účinnost opatření.

Jestliže je žalovaná strana vyslechnuta před nařízením opatření, je vyzvána k podání opravného prostředku do deseti dnů. Předvolání je nahrazeno oznámením, jestliže žalovaná strana již byla k soudu předvolána v hlavní věci.

Jestliže lhůta k podání opravného prostředku uplyne a žalovaná strana byla vyslechnuta, je provedeno dokazování požadované nebo určené soudem.

Jestliže žalovaná strana nebyla vyslechnuta a opatření má být nařízeno, je žalovaná strana o rozhodnutí vyzvána až po jeho vydání. Po oznámení je žalovaná strana obecně oprávněna odvolat se proti příkazu nařizujícímu dané opatření, jestliže má za to, že s ohledem na skutkovou podstatu nemělo být opatření vydáno. Může rovněž podat opravný prostředek, pokud chce předložit skutečnosti nebo důkazy, k nimž soud nepřihlédl a které mohou vyvrátit důvody ochranného opatření nebo vést k jeho omezení. Žalovaná strana může výše uvedenými prostředky napadnout rozhodnutí o obrácení procesní odpovědnosti. Jestliže žalovaný podá opravný prostředek, musí soud rozhodnout, zda bude dříve nařízené opatření zachováno, omezeno nebo staženo. Proti tomuto rozhodnutí a případně proti zachování nebo stažení rozhodnutí o obrácení procesní odpovědnosti lze podat odvolání, což případně vede k dokazování, které soud z vlastního podnětu požaduje nebo určí.

Otázky místní příslušnosti upravuje článek 78 občanského soudního řádu, podle kterého:

návrhy na zabavení a zadržení zboží lze podávat u soudu, u něhož má být zahájeno související řízení, nebo v místě, kde se majetek nachází, nebo – pokud se majetek nachází ve více okresech – v jednom z těchto okresů;

v případě zákazu nové práce je příslušný soud v místě, kde má být práce provedena;

v případě ostatních ochranných opatření je příslušným soudem ten soud, u něhož má být podána související žaloba.

Pokud procesní odpovědnost není obrácena, připojí se řízení ke spisu, jakmile je žaloba podána; jestliže je žaloba podána u jiného soudu, dojde k postoupení věci a daný soud má v dalších krocích výhradní příslušnost.

Jestliže je o ochranné opatření žádáno v průběhu řízení, mělo by o ně být žádáno u soudu, kde probíhá související řízení, pokud v řízení dosud nebylo rozhodnuto o odvolání. V takovém případě dojde ke sloučení až po skončení řízení nebo při předání spisů z hlavního řízení k soudu prvního stupně.

Zastoupení právníkem je povinné v případech, kdy hodnota opatření přesahuje 5 000,00 EUR nebo kdy je přípustné odvolání.

Hodnota ochranných opatření se určuje takto:

v případě předběžného výživného a předběžné náhrady škody na základě měsíční požadované platby vynásobené dvanácti;

v případě předběžného navrácení vlastnictví na základě hodnoty věci, které byl vlastník zbaven;

v případě pozastavení rozhodnutí společnosti na základě rozsahu ztráty;
v případě zákazu nové práce a nespécifikovaných ochranných opatření na základě ztráty, které se má zabránit;
v případě zabavení na základě částky pohledávky, která má být zaručena;
v případě zadržení zboží na základě hodnoty zadrženého zboží.

2.2 Hlavní podmínky

Při posuzování kritérií pro nařízení ochranného opatření musí soud vždy zkoumat, zda je obava, které se navrhovatel dovolává, náležitě opodstatněná a rovněž to, jak závažná a obtížná bude náprava případného porušení dotčeného práva. Soud rovněž posoudí, zda je předběžné nebo prozatímní opatření přiměřené dané věci s přihlédnutím k ochraně údajně ohroženého práva. Soud musí dojít k závěru, že existuje riziko spojené s prodlením.

Rovněž zkoumá, zda řízení skutečně nebo potenciálně závisí na žalobě, která je nebo má být podána ve věci chráněného práva.

V tomto typu řízení je na soudu, aby souhrnně prokázal (požadavek na míru jistoty je zde méně přísný než v hlavním řízení), že právo, které má být chráněno, s velkou mírou pravděpodobnosti existuje a že obava z ohrožení tohoto práva je odůvodněná.

Další podmínky, které mají být splněny v souvislosti se specifikovanými ochrannými opatřeními, jsou uvedeny v odpovědích na otázky 1 a 2.

Všechna ochranná opatření jsou považována za naléhavá, mají přednost před jinými nenaléhavými soudními úkony a musí být o nich v prvním stupni rozhodnuto nejdéle do dvou měsíců, nebo do patnácti dnů, pokud není třeba předvolávat žalovaného.

3 Účel a povaha opatření?

3.1 Jaké druhy majetku mohou být předmětem takových opatření?

Předmětem ochranných opatření mohou být práva a movitý a nemovitý majetek, který není zcela nebo částečně vyloučen zákonem.

3.2 Jaké jsou účinky těchto opatření?

Vzhledem k tomu, že je nařizuje soud, jsou ochranná opatření závazná pro všechny veřejné a soukromé subjekty a mají přednost před opatřeními, která přijme jiný orgán (čl. 205 odst. 2 Ústavy Portugalské republiky). Každé osobě, která poruší nařízené ochranné opatření, bude uložena sankce za kvalifikované neuposlechnutí zákona, bez ohledu na přiměřenost opatření k jeho vymáhání.

3.3 Jaká je platnost těchto opatření?

Bez ohledu na to, zda je navrhovatel zbaven povinnosti podat hlavní žalobu, ochranné opatření zanikne, a pokud je nařízeno, skončí jeho platnost, jestliže: navrhovatel nepodá žalobu, na které opatření závisí, do 30 dnů od data, kdy byl vyrozuměn, že rozhodnutí o nařízení opatření je konečné a nelze proti němu podat odvolání;

po zahájení řízení je tento proces zastaven na více než 30 dnů v důsledku nedbalosti navrhovatele;

žaloba je zamítnuta konečným rozhodnutím, proti němuž nelze podat odvolání;

žalovaný je zproštěn a navrhovatel včas nepodá další žalobu, aby využil účinku předešlé žaloby;

zanikne právo, které navrhovatel hodlá chránit.

Jakmile se rozhodnutí o nařízení ochranného opatření a obrácení procesní odpovědnosti stane účinným a nelze proti němu podat opravný prostředek, je žalovaný bez ohledu na pravidla pro rozložení důkazního břemene vyrozuměn, že jakákoli žaloba napadající existenci chráněného práva musí být podána do 30 dnů od oznámení, jinak bude nařízené opatření zahrnuto jako konečná součást sporu.

Tatáž sankce se použije i v případě, že po podání žaloby je řízení zastaveno na více než 30 dnů v důsledku nedbalosti navrhovatele nebo je žalovaný zproštěn a navrhovatel včas nepodá další žalobu, aby využil účinku předešlé žaloby.

Uplnění platnosti nařízených opatření závisí na platnosti žaloby podané navrhovatelem a potvrzené konečným rozhodnutím soudu, proti němuž se nelze odvolat.

4 Je možné podat proti těmto opatřením opravný prostředek?

Běžná odvolání jsou přípustná v případech, kdy hodnota v řízení převyšuje limit soudu, u něhož se odvolání proti rozhodnutí podává, a napadené rozhodnutí je nepříznivé pro stranu, která odvolání podává, v rozsahu přesahujícím polovinu této částky. Odvolání lze vždy podávat proti rozhodnutím týkajícím se hodnoty ochranných opatření na základě toho, že hodnota převyšuje limit soudu, který přijal napadené rozhodnutí, a na základě předběžných zamítnutí prvotních návrhů na ochranná opatření.

Proti rozhodnutím nařizujícím obrácení procesní odpovědnosti se lze odvolat pouze ve spojení s odvoláním proti rozhodnutí o požadovaném opatření; rozhodnutí o zamítnutí obrácení procesní odpovědnosti jsou konečná a nelze se proti nim odvolat.

U Nejvyššího soudu nelze podat odvolání proti rozhodnutím nařizujícím ochranná opatření, včetně rozhodnutí nařizujících obrácení procesní odpovědnosti, čímž nejsou dotčeny soudní věci, v nichž je odvolání vždy přípustné.

Kterákoli strana v řízení, která ve sporu prohraje, a kdokoli, kdo není stranou v řízení, ale utrpí přímou a reálnou škodu v důsledku ochranného opatření, může toto opatření napadnout.

Soudelem příslušným k projednání odvolání je soud druhého stupně v soudním obvodu sídla soudu, který napadené rozhodnutí vydal.

Lhůta pro podání odvolání je patnáct dnů od data oznámení rozhodnutí. Jestliže se odvolání týká i přehodnocení zaevidovaných důkazů, prodlužuje se lhůta o deset dnů.

Odvolání podané proti nařízení, kterým se opatření zcela zamítá nebo nenařizuje, má odkladný účinek. V jiných případech má odvolání účinek čistě devolutivní.

Další informace

Další informace lze získat na těchto webových stránkách:

[Portál justice](#)

[Generální ředitelství pro politiku spravedlnosti](#)

[Portál CITIUS](#)

[Databáze právních dokumentů](#)

[Portugalský úřední věstník](#)

Poslední aktualizace: 30/09/2019

Za originální verzi stránky (v jazyce daného členského státu) odpovídá příslušné kontaktní místo Evropské soudní sítě. Překlad pořídily útvary Evropské komise. Je možné, že změny, které v originální verzi případně provedly orgány daného členského státu, nebyly ještě do překladů zapracovány. ESS-O ani Evropská komise neodpovídá ani neručí za informace a data, které tento dokument obsahuje či na které odkazuje. Předpisy v oblasti autorských práv členských států odpovědných za tuto stránku naleznete v právním oznámení.